

Erik Wångmar, *Husebyfröken: En studie om Florence Stephens 1881–1979* (Malmö: Égalité 2020). 444 s.

Varför skriver någon en biografi? Ja, det hänger säkert ihop med den biografiska vändningen och särskilt intresset att biografiera framstående kvinnor. Historikerna Christina Carlsson Wetterberg och Gunnel Karlsson har nyligen utkommit med biografier över Anna Bugge Wicksell och Ulla Lindström. Dessa val förefaller mig tämligen oproblematiske. Men varför väljer Erik Wångmar att skriva en biografi över godsägaren Florence Stephens? Hennes gärningar har inte varit i offentligheten om än att hon själv var en person som drev rättsprocesser och blev offentlig.

Erik Wångmar motiverar studien med bristen på vetenskaplig forskning om Florence Stephens. Hans syfte är att ge en utförlig bild av Florence Stephens och studien roterar kring problemkomplexet "rollen som kvinna och stor jordägare". De tre problemställningarna är (1) hur Florence Stephens förberedes av fadern för rollen som godsägare, (2) hur hon utövade rollen som godsägare och (3) hur hon som omyndigförklarad agerade som godsägare under 19 år och de sista tre åren sitt liv med en god man. Hon blev myndigförklarad i och med att lagstiftningen förändrades 1976, men hon ansågs fortfarande inte fullt kapabel att hantera sin egendom. Wångmar skriver att omyndigförklaringen är särskilt betydelsefull, eftersom det inte var vanligt att personer med stort jordäggande sattes under förmyndare. En jämförelse kan göras med friherre Nils von Lantingshausen von Höpken på Bogesund som gravt vanvårdade sin egendom och som kommunen ville omyndigförklara. Det lyckades inte, men när friherren fortsatte med sin vanvård tvångsinlöstes godset 1946 genom en ny lag, Lex Bogesund. Florence Stephens är kanske inte så unik?

Wångmar ger en inblick i systrarna Stephens relationer till varandra och till föräldrarna. Korrespondensen handlar mest om hälsoproblem och vardagligheter. Wångmar visar att Florence Stephens fick en god inblick i godsökonomi och -affärer och blev insatt i Husebys skötsel. Efter faderns död var hon expansiv som godsägare, med nya industriella verksamheter och uppköp av gårdar som utökade jordägandet. Men så svänger det och hon anställer den ena dåliga förvaltaren efter den andra, låter sig lockas av kunglig glans och gör dåliga affärer och allt havererar. Godset missköts, arbetarbostäderna förfaller och kommunen begär att hon ska omyndigförklaras på grund av vanskötsel. Förmyndarna tar över, säljer beståndet men räddar själva huvudbyggnaden Huseby. Mycket avvecklas – inte minst hennes älskade hästar. Hon kämpar emot och håller överförmyndare och underrätter varma med sina inlagor, klagomål och begäran om att få bli myndigförklarad, som ständigt avvisas. Det krävs en stark själ för att kunna vara så ihärdig – eller en rättshaverist.

Wångmar lyfter således fram en företagande kvinna – en storföretagare – i en tid då kvinnors storföretagande inte var så vanligt. Wångmar skriver att han är väl medveten om att hans framställning är mer detaljerad än vad som är normalt. Skälet till detta, menar han, är att Stephens var inblandad i så många rättsprocesser. Men räcker detta som skäl? Jag menar att biografien lider av dessa detaljer och många av dem har inget alls att göra med rättsprocesserna. Wångmar förmår inte tillräckligt framställa henne som en intressant person som borde biografieras trots tillgång till privat korrespondens och mängder, mängder, av källmaterial. Det är ett enormt arbete nedlagt på Stephens göranden. Och ändå framstår hon mest som ganska trist, ibland obehaglig och som en riktig rättshaverist. Att bli omyndigförklarad kan förvisso få vem som helst att bli rättshaverist men i Stephens fall har hon utvecklat sina talanger långt tidigare. Hon driver den ena processen efter den andra och hennes stora misstag är inte bara att hon väljer fel personer till förvaltare som driver godset till ruinens brant. Hennes misstag är förstås att hon själv går med på att begära att bli omyndigförklarad. Då stängs dörren definitivt för henne. Ju mer hon kämpar för att bli myndigförklarad, desto mer anses hon behöva vara omyndigförklarad.

Efter 444 sidor om Florence Huseby undrar jag fortfarande varför Wångmar skriver en biografi över henne. Men han rubricerar det som en studie om henne – och kanske är detta betydelsefullt. Men är hon tillräckligt intressant att skriva en studie om, oavsett vad monografien kallas? Kortare jämförelser görs till Elisabeth Tamm på Fogelstad och Adelheid von Schmitterlöv på Tagel, men studien är inte komparativ i sin ansats. Snarast är ansatsen att skriva en gedigen och källmässigt tung studie med utgångspunkt i en person som var i otakt med tiden, vad det gällde jordbruksdrift och kungakärlek.

Wångmar vill lyfta fram att Stephens visst hade god kunskap om godsets skötsel eftersom hon var upplärd av fadern. Det var således inte okunskap om godsskötsel som var orsaken till hennes fall, utan hennes tillit till fel personer, hennes oförmåga att bedöma rätt och hennes halsstarrighet samt förstås hennes ignorans om samhällets olika krav. Att inte betala hundskatt var en sak men att inte veta hur en godsägare förväntades sköta sina kontakter med kommuner och anställda en helt annan. Och det gällde även Nils von Lantingshausen von Höpken.